

ድርቅና ረሃብ እንደተፋቱት ሁሉ ድርቅና ተረጂነትም ይፋቱ

ኢብሳ ነመራ 05-20-17

የግንቦት ወር ላይ እንገኛለን። ይህ ወር በበልግ የተዘራው አዝመራ የሚያሸትበትና የሚደርቅበት ወቅት ነው። ግንቦት ከየካቲት አጋማሽ ጀምሮ የሚዘንበው በልግ የሚያባራበት ነው። ይህ ወር በኦሮሚኛ ጫምሳ (caamsa) ይባላል፤ ማባራት፣ ዝናብ አልባ እንደማለት ነው።

ግንቦት በአብዛኛው የሃገሪቱ አካባቢ ብራ ቢሆንም እስከ የወሩ አጋማሽ መዝነቡ ግን ብዙም የሚጠላ አይመስለኝም። ለበልግ የተዘራው ለሰኔ አጨዳ እንዲደርስ ማባራቱም ይፈለጋል። በልግ ለማያርሱ ክረምት ጠባቂዎችና ለአርብቶ አደር አካባቢዎች ደግሞ ግንቦት ሙሉውን ቢዘንብ የመረጣል። ወዲህ መሬቱን ለክረምት ዝግጅት እርሻ ለማለስለስ ፣ ወዲህ ደግሞ ለከብቶች የግጦሽ ሳር ለማግኘት ስለሚረዳ።

ግንቦት የክረምት መዳረሻ ወር በመሆኑ ለአርሶ አደሮች የተስፋ ወር ነው። ግንቦት ሰማይ እንዲዘንብ ምልጃ የሚደረግበት ወቅት ነው። በኦሮሞዎች ባህል ሚያዝያና ግንቦት ሁለተኛው አሬቻ የሚካሄድበት ነው። መስከረም ላይ የሚካሄደው የመጀመሪያው አሬቻ (irrecha) በውሃ ዳር የሚካሄድ (irreecha malkaa) ሲሆን ዓላማውም ክረምቱ ዘንቦ ምድር ፍሬ ስለሰጠች፣ ላሞች ጠግበው ወተት ሰለሰጡ፣ ምንጮች ሰለፈለቁ . . . እግዚአብሔርን ማመሰገን ነው። የሚያዝያና የግንቦቱ አሬቻ ደግሞ በተራራ ላይ ወይም በዋርካ ስር የሚደረግ ነው። የዚህ አሬቻ ዓላማ ክረምቱ እንዲዘንብ ፈጣሪን መለመን ነው፤ የምልጃ አሬቻ (irreecha kadhaa) ይባላል።

በዘንድሮው ግንቦት በአብዛኛው የሃገሪቱ አካባቢ እየዘነበ ነው። ክረምቱን እንዲዘንብልን ደግሞ እንማለዳለን። ክረምቱ ዘንቦ መሬት አዝርዕት አፍርታ፣ ላሞች አግተው፣ ጥጆች ጠግበው፣ ልጆች ፋፍተው፣ አዛውንት ከረመው፣ መኸር በሰብል ተስፋ ተሞልቶ . . . ብራ ላይ ምስጋና እንድናደርስ።

ይህ ለዘመናት የኖርንበት በተፈጥሮ ህግ የሚዳኝ የኑሮ ዘይቤያችንን የወሰነ ሁኔታ ነው። የተፈጥሮ ህግ (ስርአት) ተካብቶ በልግና ክረምት ካልዘነበ ምግብ ያጥረናል። እርዳታ

ጠባቂ እንሆናለን። ከብቶች ያልቃሉ። ይህ ሁኔታ ለኢትዮጵያውያን እንግዳ ነገር አይደለም። በየአምስት ዓመቱ፣ ዘገየ ከተባለ በየአስር አመቱ ብቅ እያለ ይጎበኘናል። ድሮ ድሮ፣ ድርቅ የሚያስከትለው የምግብ እጥረት አይሎ ብዙዎቹ በቸነፈር ይረግፉ ነበር። የቅርብ ጊዜ ታሪካችንን እንኳን መለስ ብለን ብንመለከት በ165/66 ዓ/ም በመቶ ሺሆች የሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያን ድርቅ ባስከተለው ቸነፈር አልቀዋል። በ1976/77 ረሃብ ደግሞ በሚሊየን የሚቆጠሩ አልቀዋል።

የተፈጥሮ ህግ ሥርአት መዛባት የሚያስከትለው ድርቅ ከዚያ ወዲህ ባሉ ዓመታትም ኢትዮጵያን አልለቀቀም። እርግጥ ድርቁ የሚያስከትለው የምግብ እጥረት ወደቸነፈርነት ተለውጦ ዜጎች አልሞቱም፣ አልተሰደዱም። ይህ የሆነው በተአምር አይደለም። የምግብ እጥረቱ ረሃብ ሳያስከትል የአስቸኳይ ጊዜ እርዳታ ማቅረብ በመቻሉ የተገኘ ውጤት ነው። ይህ በወቅቱ የአስቸኳይ ጊዜ እርዳታ ማቅረብ የተቻለበት ሁኔታ ዜጎች በረሃብ እንዳያልቁ መከላከል ቢያስችልም ድርቁን ግን አላስቀረውም። በ1985/86 ዓ/ም፣ በ1992/93፣ በ2002/3፣ በ2007/8 ዘንድም ኢትዮጵያ በድርቅ ተመትታቸዋል። ይህ ድርቅ ባለፈው ዓመት 10 ነጥብ 2 ሚሊየን ዜጎችን ለምግብ ተረጂነት ዳርጓል። ዘንድም 7 ነጥብ 8 ዜጎች እርዳታ እየተሰጣቸው ይገኛል።

አሁን ጥያቄው፣ ድርቅ የሚያስከትለው የምግብ እጥረት ወደረሃብነት ሳይለወጥ በአስቸኳይ ጊዜ እርዳታ ስለመከላከል አይደለም። ይህን አልፏል። ካሁን በኋላ ኢትዮጵያ ውስጥ ድርቅ ረሃብ አያስከትልም። ይህ የሆነው ባለፉ ሁለት አስርት ዓመታት በተመዘገበው ተከታታይ የኢኮኖሚ እድገት በተፈጠረ አቅም ነው። ኢትዮጵያ ውስጥ ባለፈው ዓመት ከተከሰተው የከፋ ተጽእኖ የሚያሳድር ድርቅ ቢያጋጥም እንኳን፣ ለሰዎች ህይወት መጥፋት ምክንያት የሆነ ቸነፈር አያጋጥምም።

የእርዳታ አሰጣጡ ምናልባት ለግዙፍ የልማት ፕሮጀክቶች የሚመደበውን ባጀት በመቀነስ የኢኮኖሚ እድገቱን ቀርፈፍ ያደርገው እንደሆነ እንጂ ለሰው ህይወት መጥፋት ምክንያት የሚሆን ረሃብ እንደማያጋጥም እርግጥኛ ሆኖ መናገር የሚቻልበት ደረጃ ላይ ተደርሷል። ኢትዮጵያ የቸነፈረን ዘመን ተሻግራለች። አሁን ያለው ዋና ጥያቄ ድርቅ የምግብ እጥረት በማስከተል የአስቸኳይ ጊዜ እርዳታ ጠባቂ እንዳይፈጥር ማድረግ የሚያስችል ዘላቂ መፍትሄ የማበጀት ጥያቄ ነው።

የአየር ንብረት ስርአትን የሚያዛቡ እንደ ኤል ኒኖ ያሉ ክስተቶችን መከላከል ስለማይቻል ኢትዮጵያ ድርቅን ማስቀረት አትችልም። ይሁን እንጂ ተፈጥሯዊ አካባቢን በመንከባከብ እንዲሁም የገጸና ከረሰ ምድር ውሃን በመጠቀም አነስተኛ የመስኖ ግብርናን በማስፋፋት ድርቅ የምግብ እጥረት ተጋላጭነት የሚፈጥርበትን እድል መቀነስ ምናልባትም መከላከል ይቻላል። በተለይ በአርብቶ አደር ማህበረሰቦች መኖሪያ አካባቢዎች ውሃን ማዕከል ባደረገ ልማት አርሶ አደሩ አንድ ቦታ ሰፍሮ እንዲኖር በማድረግ፣ አንድ ቦታ ሰፍሮ የሚኖረውን አርብቶ አደር ከእርሻ ጋር በተለይ ከመስኖ እርሻ ጋር በማስተዋወቅ ኤልኒኖ የሚያስከትለውን ድርቅና የአስቸኳይ ጊዜ የምግብ ተረጋጅነት ማለያያት ይቻላል፤ ድርቅና ረሃብን ማለያየት እንደተቻለው።

ባለፉ አመታት በየአርሶ አደሩ ጓሮ ውሃን በማቆር ከሚከናወን አነስተኛ መስኖ ጀምሮ በየአካባቢው በመቶና በሺህ የሚቆጠሩ አባወራዎችን ተጠቃሚ ማድረግ የሚያስችሉ አነስተኛና መካከለኛ ግድቦችን የማስገንባት፣ ወንዞችን የመጥለፍ ጉዳይ ትኩረት ተሰጥቶታል። የውሃና ኢነርጂ ሚኒስቴር በመስኖ ሊለሙ የሚችሉ 560 አካባቢዎች የመለየት ስራ አከናወኗል።

በአጠቃላይ ኢትዮጵያ ውስጥ በመስኖ ሊለማ የሚችለው መሬት በከርሰ ምድር ውሃ ሊለማ የሚችለውን ሳይጨምር 3 ነጥብ 7 ሚሊየን ሄክታር መሆኑን መረጃዎች ያመለክታሉ። ከዚህ ውስጥ እስካሁን በባህላዊ ስልት እየለማ ያለው ከ2 መቶ ሺህ ሄክታር አይበልጥም። ከአጠቃላይ በመስኖ ሊለማ የሚችል መሬት 5 በመቶ ገደማ መሆኑ ነው። አጠቃላይ ሃገሪቱ ያላት 3 ነጥብ 7 ሚሊየን ሄክታር በመስኖ ሊለማ የሚችል መሬት አሁን አገሪቱን የሚመግበው በመኸር የሚለማ መሬት አንድ ሶስተኛ ገደማ ነው። ይህ ሃገሪቱ የመስኖ አቅሟን በአግባቡ ከተጠቀመች የምግብ ምርት አቅሟን በምን ያህል ጉልህ መጠን ማሳደግ እንደምትችል ያመለክታል።

እንግዲህ፣ መንግስት የመስኖ አቅምን ለመጠቀም ጥረት እያደረገ ነው። ይሁን እንጂ ከአስር ዓመት በፊት የተሞከረው በየአርሶ አደሩ ጓሮና ማሳ ውሃን የማቆር የአነስተኛ መስኖ ልማት ስራ በተለያዩ ምክንያቶች የታለመለትን ያህል ስኬታማ ሳይሆን ቀርቷል። በአነስተኛ የመስኖ ግድብና በወንዝ ጠለፋ አነስተኛ የአርሶ አደር እርሻዎች በማልማት ረገድ የተያዘው እቅድ ትልቅ ቢሆንም እቅዱን በማስፈጸም ረገድ ግን መጓተቶች

ይታያሉ። ግንባታቸው መጠናቀቅ አቅጦት ላም አለኝ በሰማይ ሆነው የሚገኙት የአነስተኛ መስኖ ግድቦችና የወንዝ ጠለፋ ሦቶች በርካቶች ናቸው። በኦሮሚያ የአርጆ ዲዲሳን፣ በአማራ የርብና የመገጭ ግድብ ፕሮጀክቶችን ለዚህ አስረጂነት መጥቀስ ይቻላል። እርግጥ በኦሮሚያ በክልሉ መንግስት የተገነባው የአዋሽን ወንዝ በመጥለፍ የተከናወነው የአዋሽ ፈንታሌ አነስተኛ የአርሶ አደር ማሳ የመስኖ ልማት፣ እንዲሁም በባህርዳር ዙሪያ ባሉ ቀበሌዎች በቆጋ ግድብ የተከናወነው ተመሳሳይ የመስኖ ልማት በስኬታማ ስራነት መጥቀስ ይቻላል።

በተለይ በያዝነው ዓመት ይጠናቀቃሉ ተብለው ከተያዘላቸው ጊዜ ከእጥፍ በላይን ፈጀተው፣ ግንባታቸው ግማሽ ሳይደርስ የተመደበላቸውንም ባጀት ሙልጭ አድርገው በልተው ተጨማሪ ባጀት የጠየቁትን የመስኖ ልማት ፕሮጀክቶች ግንባታ አጠናቅቆ ወደስራ የማስገባቱ ጉዳይ ልዩ ትኩረት ተሰጥቶታል። ከዚህ በተጨማሪ ሌሎች አዳዲስ የመስኖ ልማት ፕሮጀክቶችን ለማስገንባት ታቅዷል። ከታቀዱት መሃከል በመካከለኛውና በታችኛው የአዋሽ ወንዝ ላይ ሊገነቡ መታሰባቸው ይፋ የተደረጉት ግድቦች ተጠቃሽ ናቸው። ለማስጀመር የመሰረት ድንጋይ የተቀመጠላቸውም አሉ።

በአማራ ክልል ሰሜን ሸዋ ዞን አንጎላላና ጠራ ወረዳ ከ2 ነጥብ 7 ቢሊየን ብር በላይ በሆነ ወጪ የሚገነባውና ከሰባት ሺህ በላይ አባወራዎችን ተጠቃሚ ያደርጋል ተብሎ የሚጠበቀው የመስኖ ግድብ ተጠቃሽ ነው። ሌሎች በጅምር ላይ ያሉና የታቀዱም አሉ።

እነዚህን የመስኖ ልማት ፕሮጀክቶች፣ አቅም በፈቀደ መጠን ያለተጀመሩትን ግንባታቸውን ማስጀመር፣ የተጀመሩትንም በተያዘላቸው ጊዜ ማጠናቀቅ ድርቅንና የአስቸኳይ ጊዜ የምግብ ተረጂነትን ለማፋታት የሚያስችል አይነተኛ መንገድ መሆኑ መታሰብ አለበት። በኢትዮጵያ ድርቅና ረሃብ እንደተፋቱት ሁሉ ድርቅና የአስቸኳይ ጊዜ የምግብ ተረጂነትም መፋታት አለባቸው። ከዳመና ጠባቂነትና ወደፊጣሪ ምልጃ ከሚወስደን የድርቅ ስጋት መገላገል የሚቻለው ይህ ሲሆን ነው።